

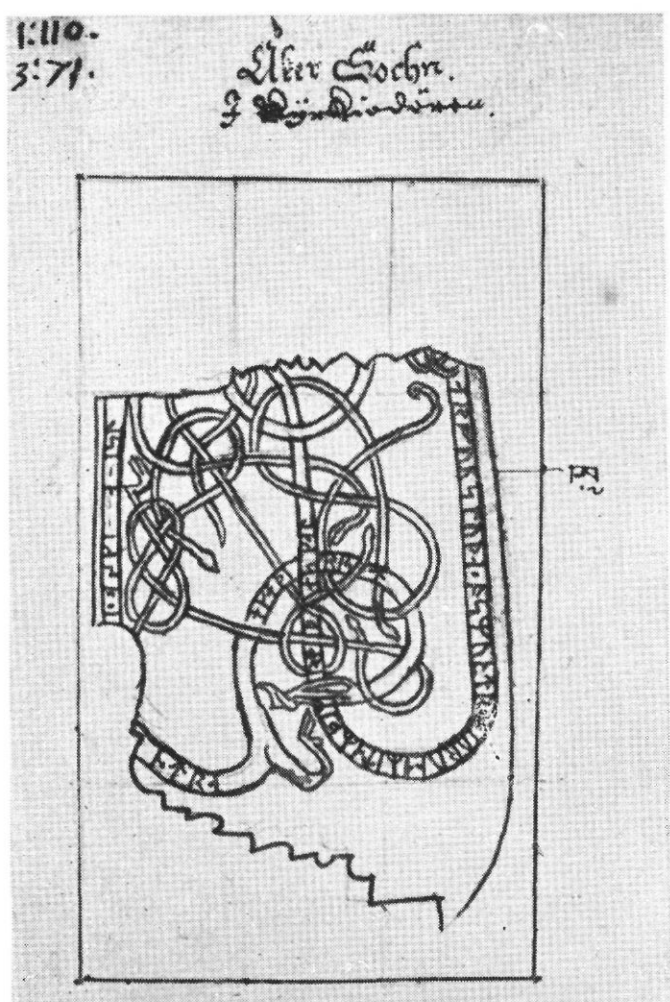

Fig. 319. U 847. Västeråkers kyrka. Efter teckning av Rhezelius.

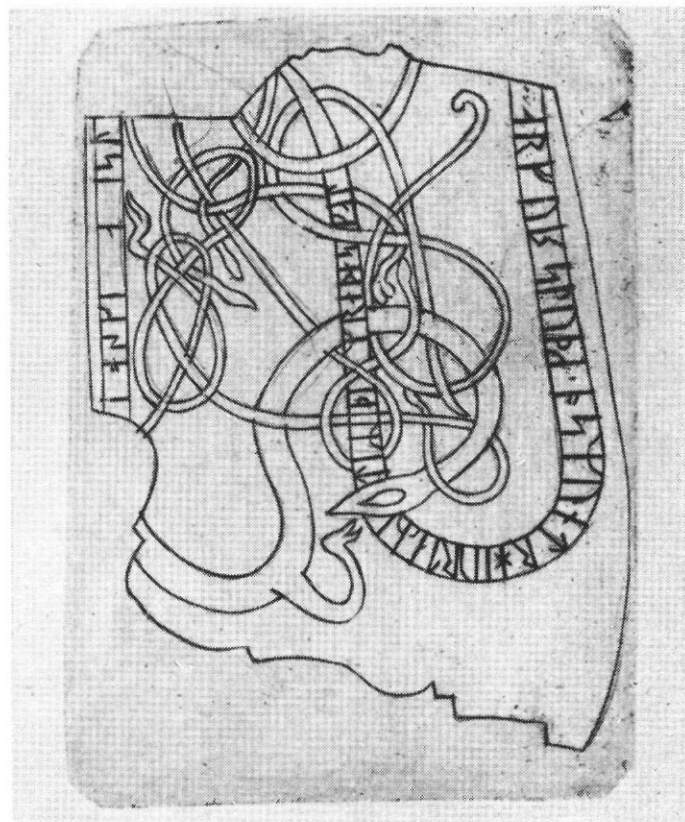

Fig. 320. U 847. Västeråkers kyrka. Efter kopparstick av Bureus.

plats för omkring 7 runor, det första namnet jämte **uk** och första runan (**k?**) i andra namnet. Runorna 8—13 **islaug** äro säkra. Övre stapeln i 9 **s** är borta i sprickan. Den följande delen av inskriften måste sägas vara ganska väl bevarad och säkert läsbar. Intet sk efter 17 **u**, 21 **u**, 25 **a**, 29 **n**, 33 **o**, 35 **o**, 39 **i**. 18—21 **ritu** är tydligt. 19 **i** och 23 **i** icke stungna; ej heller 28 **i**. Alla runorna i 30—35 **pinoto** äro säkra. 36 **s** är omvänt, och 40 **s** består endast av övre stapeln, är alltså ett »svenskt-norskt» **s**. Efter 43 **o** står ett synnerligen egendomligt tecken; det liknar ett **a**, vars hst ej når upp och ned till ramlinjerna. Namnet 44—49 **atiarf** synes vara klart. Därefter sk. Av bst i 50 **u** finnes endast övre delen. Intet sk efter 51 **k**. Av 53 **i** finns endast hst:s nedre del i behåll. För övrigt är namnet klart. Efter 56 **a** ett sk. 57 **o** har bst på hst:s h. sida, i olikhet mot alla övriga **o**-runor i inskriften: 1, 33, 35, 43, 89 **o**. 57—61 **osmun** svagt. Därefter är ytan helt avnött. 64 **h** svagt och osäkert. Därefter är ytan skadad och 2 eller 3 runor förstörda. 67—68 **ru** skadade men säkra. Av följande runa 69 **n** finns endast hst:s övre del. Av r. 71 finns endast hst; det kan ej avgöras, om runan varit **r** eller **r**. 72—75 **itar** tämligen tydligt; bst i 74 **a** förefaller vara nästan vinkelrät mot hst. De sista orden inom slingan kunna läsas tämligen säkert och tydligt. — Från 1 **o** går inskriftens sista sats i motsatt riktning nedåt och sedan uppåt rundjurets hals. Runorna stå alltså här på slingans yttre linje. 88 **a** är tydligt; troligen fel för **n**. Namnet 89—95 **osmuntr** är tydligt. Det följande ordet är tyvärr fragmentariskt bevarat. Första runan synes vara **a**; i varje fall finnas inga spår av ett **m**. 99—101 **api** är tydligt. Om mellan 95 **r** och 99 **a** har funnits 3 eller 4 runor kan ej avgöras. En hst är tydlig ungefär mitt emellan r. 96 och 99 **a**, men ingen bst kan säkert skönjas; möjligen **k**. Därefter skymtar en runa (98), som likaså förefaller ha varit **k**; men nedanför bst finnes ett lodrätt streck som synes vara hugget. Alla runorna i 102—106 **risti** äro fullt klara, utom 105 **t**, vars bst äro otydliga. Sista runan (106) kan möjligen ha varit **u**.

Bureus (F a 6): ... **oskiaisl** ... **arf uk slupa osmuntr hiu runaritar pim rapa skal** ... **ntr ankapi rist**. R. 71 är tecknad som en binderuna av **r** och **R**, 74 har formen ϕ , 104 **H**. F a 5: **oski** ... **a** ... **isl** ... **arf uk slupa osmuntr hiu runaritar pim rapa skal** ... **i** ... **ntr a** ... **akapi rist**. — Cohl (F a 6): **oski** ... **a** ... **isl** ... **arf ur slupa osmuntr hiu runaritar pim rapa skal** ... — Rhezelius (F a 10: 1): **oski** ... **a** ... **isl** ... **arf ur slupa osmuntr hiu runaritar pim rapa skal** **i** ... **ntr a** ... **akapi rist**. — Hadorph och Bierkenius (B 373): ... **ski** ... - - - **isl** ... - **rf uk slupi osmuntr h - u runarit** × **ar pim** × **rapa skau** ... **atr a** ... **ikapi rioti**. — Dybeck: ... **arf uk s - upa osmunt** ... **ru - arit ar pim rapa skal** ...

Om namnet *Asgæirr* se U 350, om *Gislaug* och *Sloði* Sö 175, och om *Adiarfr* U 597 och U 861. Den Åsger, som har låtit resa Västeråker-stenen, kan icke ha varit samme man, som omtalas på de båda Viggby-stenarna U 844 och U 845.

Egendomligt är 18—21 **ritu**. Det kan knappast tolkas annat än som en felristning. Ristaren har avsett **litu rita stin**. Men då han hunnit till 20 **t**, har han trott sig vara vid det föregående **t** i **litu** och därför upprepat runorna **urit**. När felet en gång var gjort, var det omöjligt att rätta. Men det vittnar om att ristaren Åsmund icke alltför noggrant tecknade sina ristningar, innan han högg dem, ty i annat fall borde han ha upptäckt felet. — Runföljden 30—35 **pinoto** måste upplösas *penna at tva*, d. v. s. både **o** och **t** måste läsas två gånger. Därtill måste man tänka sig, att ett **u** har blivit uteglömt mellan 34 **t** och 35 **o**. Ristaren har kanske blivit tveksam, eftersom ack. pl. m. *tva* (med nasalerat *a*) skulle kunna tecknas **tu** eller **toa**. Jfr U 102 **iftir suni sina toa**. 35 **o** står sålunda som tecken både för konsonantiskt *u* och för nasalerat *a*. Man kunde tänka sig ett **too**, utläst *tva*, men detta blev givetvis reducerat till **to**. I viss mån kan man jämföra med att 71 **R** står både för palatalt *R* i *runar* och för vanligt *r*-ljud i *rettar*.

Det förefaller egendomligt, att Åsmund två gånger har meddelat, att han har utfört ristningen: *Asmundr hio runar rettär* och *Asmundr ... risti*. Kanske har *risti* en vidare innebörd, avser icke endast runorna, utan ristningen i sin helhet. 102—106 **risti** måste i varje fall vara predikatsverb. Och det föregående 96—101 - - - **api** bör då vara en bestämning till 89—95 **osmuntr**. Det är mycket beklagligt, att inskriften här är skadad och en säker läsning omöjlig. Man kan jämföra med U 301 **osmuntr kila** eller **klapi**. En läsning **ak - api** är, såsom ovan har framhållits, icke utesluten.

Uttrycket *runar rettär* förekommer även i andra ristningar av Åsmund: U 346 **osmunr mar kapi runar ritar**, L 1053 Järsta, Valbo sn (Gästrikland) **in osmuntr karasun markapi** × **runor ritar**, L 1050 Lund, Valbo sn (Gästrikland) ... **runor ritar** ...

Enligt Brate »är kanske det mesta af det i behåll varande i metrisk form:

runar réttar   *þeim'r raða skal.*»

Ornamentiken på Västeråker-stenen är i flera avseenden intressant. Den intager en tämligen enastående plats inom Åsmunds mångskiftande konst. Huvudmotivet är den långa runslingan, som följer stenens konturer. Nedtill är den inböjd mot mitten och efter en cirkelrund båge åt höger utbildad med ett huvud, som är lagt över den från högra sidan inkommande stjärten. En runslinga av i huvudsak denna form har Åsmund använt även på U 884, L 107 Uppsala domkyrka, L 258 Åbyggeby, Vendels sn. Men dessa ristningar äro vida mindre och anspråkslösare

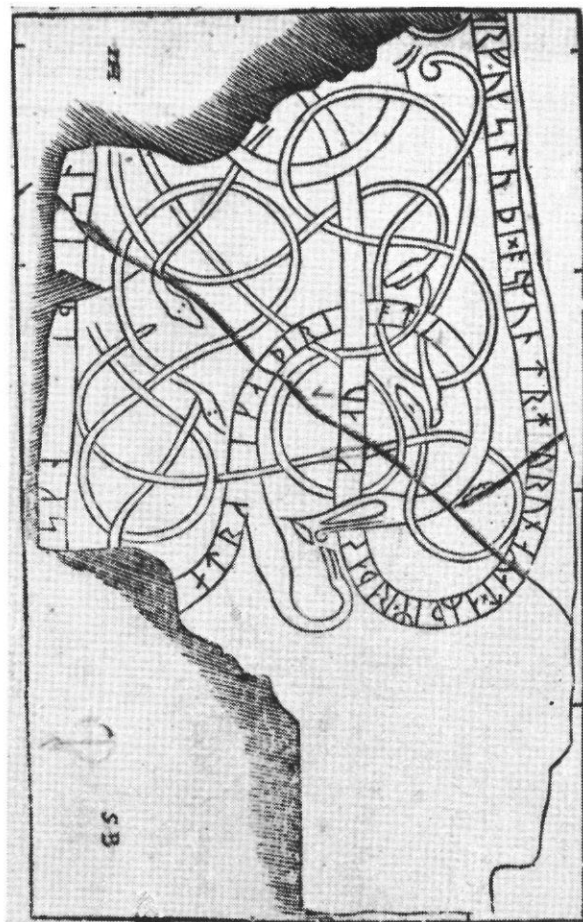

Fig. 321. U 847. Västeråkers kyrka.
Efter B 373.

än den väldiga Västeråker-stenen. Motivet är sedan mycket vanligt på runristningar i södra Uppland, vilka av allt att döma äro yngre än Åsmund (t. ex. Fots ristning U 177, U 80). Är det måhända Västeråker-stenen, som har utgjort mönstret? För övrigt har Åsmund fyllt stentytan med ett myller av ormkroppar, lagda i slingrande figurer. Ornamentiken är rikare och lekfullare än den brukar vara hos Åsmund, som i regeln föredrar en sträng och stram form. Men den är därför också ett anmärkningsvärt vittnesbörd om hur skiftande i ornamentiken denne konstnär kan vara.

848. Torresta, Västeråkers sn.

Pl. 137.

Litteratur: B 374, L 94, D 1:143. J. Bureus, Fa 6 s. 65, s. 67 n:r 106 (Bureus' egen uppteckning), s. 114 n:r 26 (Caspar Cohl), Fa 5 n:r 482; J. Rhezelius, Fa 10:1 n:r 117; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 279; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 171; UFT h. 1 (1871), s. 87; Handlingar i ATA 1946.

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (i Fa 10:1); J. Bureus, kopparstick (Ff 6 n:r 205); P. Törne-wall och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 374); Dybeck a. a.; A. Wætter, teckning 1859 (ATA).

Runristning på ett stenblock 2 m. N om landsvägen Balingsta—Uppsala-Näs, mellan Kumla och Torresta, 30 m. NÖ om vägskelet vid avtagsvägen till Västeråkers kyrka, omkr. 500 m. VNV om Ernsta. Ägogränsen mellan Ernsta och Torresta går vid vägen. Marken N om vägen tillhör Torresta, S om vägen Ernsta. Stenen står sålunda på Torresta ägor. Ristningen är vänd mot vägen. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna».

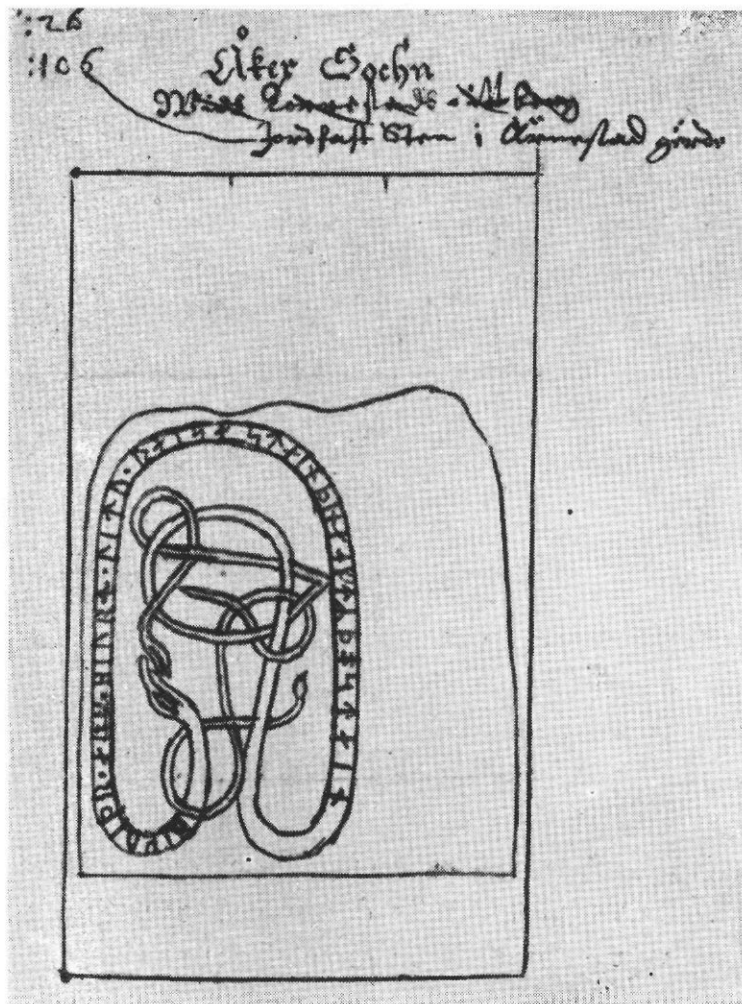

Fig. 322. U 848. Torresta, Västeråkers sn. Efter teckning av Rhezelius.

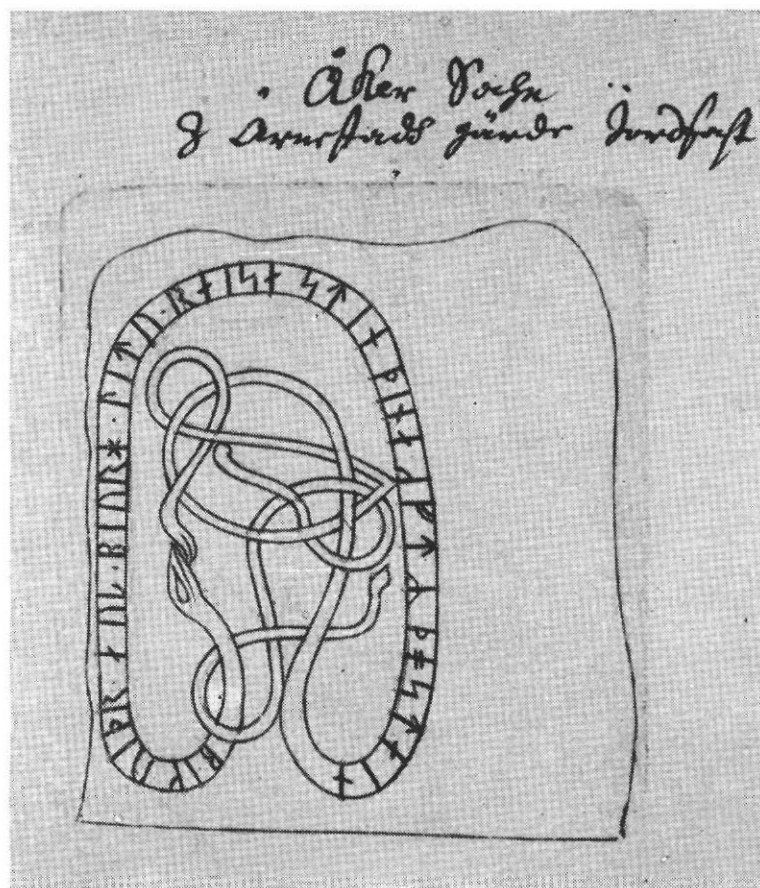

Fig. 323. U 848. Torresta, Västeråkers sn. Efter kopparstick av Bureus.